

En
Kort og udførlig Beskrivelse
om den De

Sylland

De
Hvordan den er til Hans Kongl. Majestæt
vor Allernaadigste Arffve He:re

under
Admiral Juul oc Offverst Morten Bartold
offvergangen

Den 1. May Anno 1676.

Vad sig den De Sylland belanger / da er samme rig paa Qveg / Fyr-
skove oc nyttige Steen til at bygge med / oc ligger hen under den store Sven-
ske Province Øster Sylland. Nogle kalde dette Land Gotland / men Indbyge-
gerne self de Danske oc Svenske kalde det Sylland / hvilket kommer næsten
offver eens med Protomæo / som her en Stæd sætte de Jolck Guras / hvilket
andre kalde Gothos. Den er i sig self næsten 18. Mile lang / oc 5. Mile
breed / oc paa samme kun en Kiebstæd som hidder Bisby / hvileken i gamle Dage haffver
været meger mæctig / men er nu en liden Stad / hafver dog et got fast Slot / som ligger nær
ved Hafnen / oc pleyr den Kongl. Slots herre sammestæds at boe. Heylostigt Jhu kom-
melse Kong Frederich den 11. satte en Biskop her paa Landet / som skulle haffve Indseende
med Kirckerne / hvilcke sammestæds henved 100. sindis / oc der samme Biskops Anseelse
toeg med Tiden noget aff / fornede oc stadfæste Heylostigt Jhu kommelse Kong Christian
den 14. samme Biskops dom paa ny. Der de i gamle Dage berømmelige Handelsstæder
i Pommeren / Waeta oc Julin bleffve forstyrrede / var Bisby den allerfornemmiste Kie-
stæd i de Nordiste Lande / hvor See Charterne efter Skibsfolkets sittrige Vaamerckelse
først ere giorte / hvilcke andre der efter til Skibsfartens store Nytte hafve forbedret oc for-
meeret. Mand haffver oc her / som i gamle Dage hos de Rhodienser / giert en See-Ræt /
om hvileken Dlaus Magnus i hans 10 Boghs 16. Capitel saaledis mælder: Omendskient /
siger hand / den ældgamle / for dum mæctige oc rige Stad Bisby for en ringe Ting / nemlig
et Bindves Glas / som var neppelig en Hvid værd / er nu saa forringet / dog adligewel hol-
dis dens See-Ræt / som den haffver udgifven / viidt oc brede til Hercules Stytter (det er /
som det nu kaldes / Strædet imellem Spanien oc Africa) oc det yderste Stytthiste Haff /
saa alle Sager efter den besynderligen demmis oc affsigis. I gammel Tid rare i denne By
10. Kircker oc 4. Elofere / oc er endnu Muur om Staden uden mod Hafnen / oc sindis hijs
oc her Borgerlige Baaninger aff huggen Marmorsteen der i Byen. Nogle scriffver at
der ere ind nu om stunder 7 Kircker oc nogle Elofere af Marmorsteen oc synderlig Kunst
at see der i Byen / oc Borgernis Huuse være saa præctige / som enten til Murnberg eller

Elin. Thi der forberorte Pomerke Stad Wineta undergiel/ere Indbyggere af Gulland
renste tid/ oc haffve derfra fort Marmor/ Jern/ Kaaber/ Tim/ Sølf/ oc 2. store Kaaber-
Porte. Ey ret lange fra Wyen ere høye Klipper/ paa hvilke findes Graffskrifte med
Gothiske Bogstaver/ som adskillige Stridmænd melde. Chytræus siger i hans anden
Bog om Sachsen paa den 272. Side/ at denne Wy ligger fra den yderste Øster-Gullands
Seeside 14. den Ehurlandske 20. fra Dantzig 30. fra Bornholm 50/ oc fra Rosock 80.
Mile. Idens Baaben fører den et Lam/ som bærer et Raars med en Jane paa/ efter Ver-
tius Berætning/ med denne Omkrift: Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere no-
bis & da æternam pacem nostris temporibus. Aar 1288. i April skeede et stort Oprør imel-
lem Borgerne oc Indvaanerne paa Landet/ hvilke endeligen kom til Slag med hver andre
oc singe Borgerne Øverhaand/ men Kong Magnus i Sverig forligte dennem igien/ oc
bleff Wyen for samme Sags Skyld befæst med Muur oc Graffve Om Aaret næst efter skal
mand der under Landet haffve fanget en meget stor Fisk/ aff hvilken mand skal haffve ud-
skaaet et Bær/ som Vertius siger. Aar 1361. haffver Kong Magnus i Sverig/ som
saa sig aff Gullænderne oc besynderligen Borgerne i Wisby at foragtis/ handlet med
Kong Woldemar i Danmark at hand skulde offverfalde oc forderffve dette Land/ hvilket
hand oc efterkom/ i det hand først offverfaldt Hland/ seiglede der efter til Gulland/ holt 3.
gange Slag med Indbyggerne paa en Dag/ oc beholt altid Seyr. Der hand na kom for
Wisby lucte Borgerne op for hannem/ oc lasvede sig til at tage imod hannem/ men Kong
Woldemar vilde icke ind ad Porten/ men loed et stykke aff Muuren nedbrude/ hvor hand
drog ind med hans gandske Hær ligesom i en Slaet Orden/ oc fick sammesteds en stor
Formue/ efter som Staden samme Tid holtis for een aff de fornemste Handelstæder i
gandske Europa/ men der Kong Woldemar renste hjem igien forgick et aff hans Skibe/
hvorpaa de beste Elendier fandis/ under Carls-Den Siden den Tid haffve Kongerne
i Danmark ladet sig skrive de Gothers Konge/ da de tilforn kaldte sig alleene de Danstis
oc Wenders/ som Zeiller berætter. Vertius berætter at i denne Gullands Indtagelse oc
Wisbys Beleyring 1800. Borger ere omkomne/ hvilke ligge begraffne uden den Eyndre
Port for Wisby oc staa deris Graffskrift i en Marmorsteen med Latinske Bogstaver
saaledis: Ante portas Wisby in manibus Danorum ceciderunt hic sepulti. Kong
Woldemar stadfæste Wisby dends Frihed oc Rettighed til at slaa Penge/ hvor med de
Tydske oc Hansetæder dog ey vare vel tilfreds endoc ey de Svenske self/ hvorfor de for-
bandt dennem med hver andre imod Danmark. Dog haffver Kong Albret i Sverig
f. d. Hertug af Meckelburg oc Sverigis Rizes Raad stadfæst Kong Woldemar denne
De Gulland/ hvortimod aff de Danstis det Hertugdøm Meckelburg er løst i landt. Kong
Albrets Sen Hertua Erick/ som døde paa Slottet Lands-Crone paa denne De Gulland
ligger begraffven til Wisby i hellige Jomfru Marie Capel. Nogen Tid her efter haffve
See-Resverne/ som kaldede sig Fetaliebrødre bemæctiget sig Den oc Staden/ men den
Tydske Orden i Prydsen haffver forderffven dennem der fra/ oc beholt Den for sig/ hvor
for Kong Erick/ Danmarks/ Sverigis oc Norgis Konge/ haffver fort en Hær paa Gul-
land oc belagte Wyen men forgieffs. Endeligen lagde Kæyser Vincenslaus sig der imellem oc
forligte Kong Erick oc den Tydske Ordens Rester saaledis/ at Kongen skulde haffve
Landet oc Staden igien oc betale 9000. Engelske Nobler for den Omkostning/ som var
giort

giort paa Krigen imod Fetalie Brødre/ oc kom Gulland saa til Danmark igien 1408.
Der samme Kong Erick siden forled Danmark oc Psalt-Graffve Christopher bleff i
hans stæd udvalt til Danmarks Sverigis oc Norgis Konge/ haffver hin endda i mange
Aar opholdt sig paa Gulland oc offverleffvet fornemste Kong Christopher/ som døde Aar
1448. Der de Svenske nu efter denne Kongis Død udvalte sig Carl Knudsen til Konge/
da haffve de i dette samme Aar 1448 belagte Wisby oc indtaget den/ men forbemaldte Kong
Erick optod de Danstis Slottet/ oc begaff sig i sit Fæderneland Pommern/ hvor hand
døde Aar 1449. der de Danstis haffde saacet Slottet ind/ erobrede de Wyen om Aaret der
efter 1449/ sloge mange Svenske ihjel/ oc affbrændte en stor hob Huuse/ som Johannes
Meursius i hans Danstis Histories første Bog berætter. Hans Neckman i hans Eybest
Chronicles anden Bogs 70 Blad taler her om saaledis Aar 1449. vandt Kong Chri-
stian den Stad Wisby oc Gulland oc drest Kongen af Sverig der aff. Anno 1524 er
endelig denne Stad/ der den i forige Tider haffde hafft adskillige Herrer/ kommen paa
ny i de Danstis Hænder/ uanset de Svenske vare der med ilde tilfreds/ som Chytræus i
hans Saxiske Histories ellefte Bog berætter. Frændeelis siger fornemste Neckman
i bemældte Bogs 113 Side/ at Søffren Nordby/ efter Kongis Christians den 11. bortrey-
se haffver hafft Gulland oc Befæstningen paa samme Land inde/ hvoraff hand gjorde stor
skade i Søen/ hvorfor de aff Lübeck med deris Forvandter indroge Landet oc Wyen oc be-
lagde Slottet/ men den ny Konge i Danmark Kong Friederich den 1. handlede med
Raadet til Lübeck at de skulde beholde Landet oc Slottet inde i 4. Aar/ oc Søffren Nordby
skulde være undviget. Men Nicolaus Helvaderus skriffver i hans Sylv. Chronol. Cir-
culi Balthici part. 2. paa det 65 Blad/ at Søffren Nordby endnu holdte med Kong Chri-
stian den 11. Aar 1524. oc forsvarede Gulland imod de Svenske men maatte til Lands Cro-
ne annamme Conditioner aff Johann Randzau/ som var Kong Friederichs den 1. Off-
verste oc oplade Kongen Slottet oc Landet/ oc er det fra den Tid bleffven under Danmark
indtil Aar 1645/ da det i Freds slutningen bleff ofverladt til Sverig/ oc siden under Sverig
indtil den den 1. May bleff igien erobret til Danmark/ hvor med saaledis tilgiel:

SOm Majestædens Floede under Admiral Juuel den 28. Aprilis An-
skrede under Gulland ved Carls-De/ lod Hejbemelte Admiral Sol-
oaterne paa Humeren/ Hafmanden/ oc den brogede Falk oc det
nyligen erobrede Skib Charitas samt alle andre sinaa Faretsy/ Waade
Slipper 20. sætte til Land/ hvilke oc uden nogen synderlig/ Modstand
Landede ved Klintehaffn oc kom Indvaanerne aff Landet/ ja deris egne
Ryttere med Heste oc Vogne til vore Folck oc hialp dennem fræm/ saa de
samme Aften begyndte at Marchere/ men efter som Vinden lagde sig/
kunde Floden ey komme længere indtil om Søndag Aften/ da Højbemald-
te Admiral Ankrede for Wisby oc beordrede Gyldeuloven/ Delmen-
horst oc Humeren at ligge ind til Castellet oc bestiuide det/ hvilket oc skeede/
dog meest aff Peder Morsing/ Schout bey nacht/ paa bemældte Skib Gyl-
deulove/ som laag Castellet nær mist/ hvilket oc bekom tre Kugler/ næm-
melig

melig 2. i Vandgangen oc den tredie i Gallionen / men ellers ingen Skade. Dffverst Morten Bartels loed imidlertid Admiral Juul forstaae / at Zienderne paa Castellet begiærede effter fodring at Dagtinge / hvorfor Vice-Admiralen Christian Biele oc Schout bey nacht blefve skickede i Land / hvilcke tillige med Dffverst Morten skulde handle med den Svenske Gubernour oc Commendanten / da disse gafve 7 Accords Puncter fra sig :

I. At de maatte hafve Tjod til en anden Dagen Klotten 1. at beraade sig / samt fornøden Tjod til deris Afgog. II. At alle Høpe oc Løfve ingen undtagen paa ærlig troe oc love effter Soldater maaneer med runderunder / Rugler / Munden / slivende / Zaner / Dfver oc Under-Gevehr / samt hvis de hafde færet med sig der ind / Sæck oc Pæck / oc den nylig indkomne Proviant maatte ud oc af-drage. III. Tage de Kongl. Svenske Mieral Stycker oc der til hørendis Ammunition med sig. IV. Frihed oc sikkerhed med samme / samt deris egen Ejetdom uden nogen Skade under vor Convoy at drage af Landet / dog dersom en eller anden Privat Person eller Borgelig Betienter. vilde blifve paa Landet / skulde det staae hannem frit fore oc adligvel ingen Skade lode paa hans Guds. V. Ingen forbiude med hans Ejetom hand haffver paa Landet at raade som hannem lyst. VI. Den ringe Proviant oc hoas Dronning Christina der meere kand hafve / for hende at beoave / samme siktere oc ubehindret bortføre / naar leghighed kand falde / imidlertid vare sikre oc frie oc med fri Dvarteerer forsiuntis. VII. At Stald / som inmellem en eller anden findis / rigtig liquidis oc betalits.

Wisborig den 1. Maji. 1676.

Gabriel Drenstiern.

Michael Schulz.

Paa disse Puncter blef effterfølgende Accord bevilget oc luttet som følger :

I. Skal om ingen betænkelse Tøes / men strax samme Afften inmellem 8. oc 9. Land-Portene med Kongl. Danke Gølt befættis / dennem dog Tid giffves til anden Dagen Klotten 10. at løfve deris Tøy til som de skulle tage med sig / oc da strax uden nogen forhaling udbrage oc Stæden med Kongl. Dansk Besætning forsiuntis / oc skal dennem tilladis deris Tøy ubehindret at afføre. II. Maa Suberneuren oc Commandanten oc alle Militair Personer med Sæck oc Pat / slivende Zaner / Rugler i munden / brændende Lunter effter Krigs Maaneer afdrage / saavel som Land Haupt- Wanden oc deris Betientere / oc skulle Militair Personerne faae saa meeget Proviant / som de paa deris Reyse hafve fornøden / oc staae de udbragende frit for at tage deris egen Proviant med dennem indtil de paa en bestemt Stæd / nemeligen enten til Calmar eller anden stæde paa den Svenske Sæfside / som Vinden vil føye sig til / werde satte i Land. III. Af Stycker oc Ammunition maa intet bortførts. IV. Denne Punct tilladis saa vidt Convoy oc behørige Passer vedkommer / men hvad Privat Personer oc Borgelige Betienter vedkommer / ville vi haffve os saame for beholden. V. Hvad urørlig Gode angaar / skal samme være udladt / men hvad Løfve belanger / maa en hver giere der med / som hannem bestaant. VI. Den Punct anlangende Dronning Christina skal være aldeelig cafferit. VII. Disse Præntensioner skulle være opheffede / oc fer end de drage der fra see fornøvelig syldiggiorelse paa begge sider / saa vidt Borgere oc Kiebmænd angaar. At disse offvenkreffne Puncter paa Ærlig Troe oc Loffve holdis skulle haffve vi dennem med eegne Hantør bekræffet. Wieby paa Gulland den 1. Mag 1576.

E. Biele Vice Admiral Herr Admiral Juels Fuldmæctig.

Marten Bartold Dffverst. Pilenberg Major. Peter Morsing Schout by nacht.

Denne Accord bleff tilbørligen effterfornmet oc lagde Admiral Juul 500. Mænd under Major Pilenberg til Besætning paa Wisborig / oc forskreff alle Indbyggere saa vel Seifflige som Verblige til Wisby at de for fornøffte Commandant Pilenberg oc Thomas Walzenstein / som der til Commiterede skulde i all Underdanighed giere Majestæten aff Danmark deris Trofsabs Tød / oc ellers i Landet lade god Anstalt giøre / oc som mand samme Tjod haffde faaet en Dangkiger Skude / som med 20. Læster Blug oc en stor hob Ried vilde gaact ad Sverig oc bleff aff en Dansk taalen under Skeeren ved Sverig oc til Wieby offret / loed Høybemelde Admiral Juul samme løffe oc paa Castellet i Magazinen indlegge / hvilcket kom samme Tjod ret vel til på. Der findes mange Stycker paa Castellet oc en stor hob Ammunition / hvorpaa mand Fortegnelsen med det første formoder.

Tryct i Kiebenhaffn hos Jørgen Gøede / Kongl. Majest. Bogtr.